

נפש החיים שער ד פרק ב

ענין עסק התורה לשמה –

האמת הברור, כי לשמה אין פירושו דביקות, כמו שסוברים עתה רוב העולם, שהרי ארז"ל במדרש שבקש דוד המע"ה מלפניו ית' שהעוסק בתהלים יחשב אצלו ית' כאלו היה עוסק בנגעים ואהלות,

הרי שהעסק בהלכות הש"ס בעיון ויגיעה - הוא ענין יותר נעלה ואהוב לפניו ית' מאמיר' תהלים, ואם נאמר שלשמה פי' דביקות דוקא, ורק בזה תלוי כל עיקר ענין עסק התורה,

הלא אין דביקות יותר נפלא מאמירת תהלים כראוי כל היום!?

וגם מי יודע אם הסכים הקדוש ברוך הוא ע"י בזה. כי לא מצינו בדבריהם ז"ל מה תשובה השיבו הוא ית' על שאלתו (וכמו שמצינו ב"ב י"ז א' ואידך ההוא רחמי' הוא דקא בעי).

וגם כי היה די לענין הדביקות במסכת אחת או פרק או משנה א' שיעסוק בה כל ימיו בדביקות, ולא כן מצינו לרז"ל, שאמר על ריב"ז שלא הניח מקרא משנה הלכות ואגדות כו',

והיינו כי מהעלותו על לבו תמיד כי עדן לא יצא י"ח עסק התורה לשמה במה שלמד עד עתה – לזאת היה שוקד כל ימיו להוסיף לקח תמיד מיום ליום ומשעה לשעה,

ובמשלי רבתא פ"י

אר"י בא וראה כמה קשה יום הדין שעתיד הקדוש ברוך הוא לדון את כל העולם כולו כו'.

בא מי שיש בידו מקרא ואין בידו משנה הקדוש ברוך הוא הופך את פניו ממנו ומצירי גיהנם מתגברין בו כו'. והם נוטלין אותו ומשליכין אותו לגיהנם.

בא מי שיש בידו שני סדרים או שלשה הקדוש ברוך הוא א"ל בני כל ההלכות למה לא שנית אותם כו'.

בא מי שיש בידו הלכות א"ל בני תורת כהנים למה לא שנית שיש בו כו'.

בא מי שיש בידו ת"כ הקדוש ברוך הוא א"ל בני חמשה חומשי תורה למה לא שנית שיש בהם קריאת שמע תפלין ומזזה.

בא מי שיש בידו חמשה חומשי תורה אמר ליה הקדוש ברוך הוא למה לא למדת הגדה כו'.

בא מי שיש בידו הגדה הקדוש ברוך הוא א"ל בני תלמוד למה לא למדת כו'.

בא מי שיש בידו תלמוד הקדוש ברוך הוא א"ל בני הואיל ונתעסקת בתלמוד צפית במרכבה כו'. כסא כבודי האיך הוא עומד כו'. חשמל האיך הוא עומד. ובכמה פנים הוא מתהפך כו' ע"ש באורך:

ומסתברא נמי הכי,

שהרי כמה הלכות מרובות יש בש"ס שבעת אשר האדם עוסק בהם, הוא צריך לעיין ולהעמיק מחשבתו ושכלו בעניני הגשמיות שבהם,

כגון קינין ופתחי נדה, שהן הן גופי הלכות או המשא ומתן בש"ס,

וכללי דיני מיגו של רמאות, שהיה הרמאי יכול לטעון.

וכמעט בלתי אפשר' שיהא אצלו אז גם הדביקו' בשלימו' כראוי:

נפש החיים שער ד פרק ג

אבל האמת כי ענין לשמה פירש - לשם התורה.

והענין כמו שפירש הרא"ש ז"ל על מאמר ר"א בר' צדוק (נדרים נ"א א') "עשה דברים לשם פעלן ודבר בהן לשמן" ז"ל:

עשה דברים לשם פעלן = לשמו של הקדוש ברוך הוא שפעל הכל למענהו.
ודבר בהן לשמן - כל דבורך ומשאך בד"ת יהיה לשם התורה,
כגון לידע ולהבין ולהוסיף לקח ופלפול,
ולא לקנטר ולהתגאות
עכ"ל.

דקדק לבאר שינוי לשונו דר"א ב"צ,
שבעשיה אמר "לשם פעלן", ובדבור אמר "לשמן"
לכן בענין העשיה פירש - לשמו של הקדוש ברוך הוא, שפעל הכל למענהו,
ובענין הלמוד פירש - לשם התורה כו',
וכונתו ז"ל מבואר, היינו

כי עשיית המצוה - ודאי שצריכה להיות למצוה מן המובחר בדביקות ומחשבה טהורה שבטהורות כפי שכלו
והשגתו, כדי שיתקלס עילאה לגרום תיקוני העולמות וכחות וסדרים העליונים - זהו לשם פעלן,
כי כל פעל ה' למענהו, וארז"ל: לקילוסו,

ואם כי ודאי שגם במצות העיקר בהם לעכובא - הוא העשיה בפועל,
והכוונה היתירה וטוהר המחשבה - אינה מעכבת כלל, כמו שנתבאר לעיל סוף שער א' על נכון בע"זה,
עכ"ז - מצטרף קדושת וטוהר מחשבתו לעיקר העשי' בפועל לעורר ולפעול תקונים יותר גדולים בהעולמות משאם
היתה המצוה נעשית בלא דביקות וקדושת המחשבה,

אבל על הנהגת האדם בשעת עסק התורה בדיני המצות והלכותיהן, אמר "ודבר בהן" -
ר"ל הדבור בעניני המצות והלכותיהן יהיה לשמן, פי' לשם הד"ת, היינו לידע ולהבין ולהוסיף לקח ופלפול.
(ורש"י ז"ל גי' אחרת היתה לו שם ודבר בהן לשם שמים. לכן פירש שתהא כל כונתך לשמים. אמנם ענין ופי' לשמה
שארז"ל בכ"מ ודאי שגם רש"י ז"ל יפרש כפירוש הרא"ש ז"ל כאן לפי גרסתו.
וגם רש"י ז"ל כאן אין כונתו דביקות, אלא דאתי לאפוקי שלא יהא לימודו לשם קינטור וגיאות, כמ"ש הרא"ש ז"ל,
כדמוכח מסיום דברי ראב"צ אל תעשה עטרה להתגדל בהם כו').

וזהו שמסיים הש"ס גבי ריב"ז שלא הניח כו' לקיים מה שנאמר להנחיל אוהבי יש כו',
שמבואר הענין שם בכל אותה הפרשה שהוא מאמר התורה הקדושה עצמה אשר בחוץ תרונה, שיש לאל ידה
להנחיל וליתן שכר טוב לכל ההוגה ועוסק בה מחמת אהבתה עצמה ממש, היינו להוסיף בה לקח ופלפול.